

Σας καλωσορίζω στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο σε μια ακόμη επετειακή εκδήλωση της 26ης Οκτωβρίου του 1912, όταν, ανήμερα της γιορτής του Πολιούχου της, η Θεσσαλονίκη απελευθερώθηκε από τους Οθωμανούς κατακτητές της για να επιστρέψει στην Ελληνική επικράτεια.

Σε μνήμη της στρατιωτικής και διπλωματικής νίκης εκείνης της ημέρας και υπό την ευλογία του θρησκευτικού της νοήματος, η Πολιτεία και η Εκκλησία της Ελλάδος αφιέρωσαν ήδη λαμπρές τιμές. Εδώ, λοιπόν, στο Αριστοτέλειο, σας προσκαλώ να αφιερώσουμε μαζί λίγα λεπτά συλλογιζόμενοι τη σημασία της.

Εξυψώνουμε την ελευθερία ως κατάκτηση, ως υπέρτατη αξία που συχνά λέμε ότι μας παραδόθηκε για να τη διαφυλάξουμε, ακόμη και να θυσιάσουμε αν χρειαστεί για να την κληροδοτήσουμε στις επόμενες γενιές. Της δίνουμε βάθος καθώς τη συνδέουμε με την προσωπική, την εντελώς ενδιάθετη ανάγκη για ανεμπόδιστη έκφραση της ατομικής μας βούλησης, της δίνουμε έκταση και απέραντο ορίζοντα καθιστώντας την θεμέλιο της αυτοδιάθεσης των εθνών και όρο για την συνύπαρξη των σύγχρονων κρατών που διαδέχθηκαν τις αυτοκρατορίες.

Την εξιδανικεύουμε και καλά κάνουμε. Της αξίζει. Μόνο που σε κάθε εξιδανίκευση ελλοχεύει ο κίνδυνος να ξεχάσουμε τα γήινα, τα απαραίτητα, τα στοιχειώδη συστατικά της αξίας που υμνούμε. Και στην περίπτωση της ελευθερίας, αυτά είναι η γνώση, η ισχύς και η τολμηρή πράξη.

Χωρίς τη γνώση της γλώσσας και της ιστορίας των πιο μορφωμένων Ελλήνων, χωρίς την ανδρεία, τον οπλισμό και τις συμμαχίες των πιο φιλόδοξων Ελλήνων, χωρίς την επίμονη, την εθελοντική, τη συντεταγμένη και πολυεπίπεδη δράση των πιο φιλοπάτριδων Ελλήνων, επί μήνες και χρόνια πριν την ημέρα που τιμούμε σήμερα, αυτό εδώ το έδαφος δε θα ήταν ελληνικό. Ακόμη και το ΟΧΙ που θα μνημονεύουμε μεθαύριο θα λησμονούνταν, αν η εποποιία που το ακολούθησε δεν εμπνέονταν από αυτά τα βασικά συστατικά της ελευθερίας: γνώση, ισχύς και τολμηρή πράξη.

Φαίνεται περίεργο αλλά αυτά, κυρίες και κύριοι, φίλες και φίλοι, αυτά είναι τα συστατικά που υπηρετεί το Πανεπιστήμιο.

Η σχέση της ακαδημίας με τη γνώση, μας είναι ασφαλώς οικεία, η σχέση όμως του Πανεπιστημίου με την ισχύ δεν είναι τόσο ευθύγραμμη. Θα έπρεπε, όμως, να είναι.

Ισχύς και Πανεπιστήμιο είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένα, πολύ περισσότερο στην εποχή μας που μοιάζει τόσο πολύ να είναι σε ρευστότητα μετά το πέρασμα των πρόσφατων πολέμων: από τους Βαλκανικούς στον Μεγάλο Πόλεμο και στον δεύτερο Παγκόσμιο που τον ακολούθησε, πριν σοκαρισμένη η ανθρωπότητα αποφασίσει να ειρηνεύσει. Σήμερα, σε ένα τέτοιο περιβάλλον, δεν είναι μόνο η στρατιωτική δύναμη ή οι φυσικοί πόροι που εξασφαλίζουν την ισχύ μιας χώρας. Είναι και οι εθνικές επιδόσεις στην επιστήμη και την τεχνολογία, είναι ο δυναμισμός της οικονομίας της, η διεθνής επιρροή και οι συμμαχίες της, η θεσμική της οργάνωση. Είναι οι μορφωμένοι πολίτες της.

Έχω πολλές φορές επισημάνει τη σημασία της δημόσιας Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: είναι παράγοντας ισχύος, διεθνούς επιρροής, οικονομικής ανάπτυξης, τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας, είναι soft power που μπορεί μια χαρά να «σκληρύνει» αν οι περιστάσεις το απαιτήσουν. Και με αυτή τη σκέψη θα ήθελα να σας δείξω τη σχέση του Πανεπιστημίου με την τολμηρή πράξη.

Γιατί τι άλλο είναι η αμφισβήτηση, η έρευνα και η ανακάλυψη, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα, παρά η τολμηρή μετατροπή της γνώσης σε πράξη; Αυτό είναι το ήθος που πρέπει να διδάσκουμε. Σε αυτά τα σπουδαία θα έπρεπε να ωθούμε τις φοιτήτριες και τους φοιτητές μας, σε αυτά είναι ταγμένο και αυτό εδώ το Πανεπιστήμιο με το τόσο ταιριαστό όνομα του Αριστοτέλη.

Το επαναλαμβάνω: το Πανεπιστήμιο δεν είναι αποθήκη γνώσης. Είναι μηχανή ελευθερίας. Αντλεί από τους νέους ανθρώπους της πατρίδας μας, επαναπατρίζει εκείνους που έφυγαν, προσελκύει ταλέντο από ολόκληρο τον κόσμο, γεννά επιστημονική παραγωγή, μετατρέπει τη γνώση σε πράξη. Έτσι τιμά την ιστορία μας, έτσι επικαιροποιεί στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και των νέων μεγαλοϊδεατισμών εκείνους τους εύδοξους κόπους και τις θυσίες όσων υπηρέτησαν την ελευθερία σε άλλους καιρούς.

Για να καταλάβουμε αυτούς τους καιρούς, έχουμε σήμερα μαζί μας έναν σπουδαίο προσκεκλημένο, τον Sir Roderick Beaton. Θα μας μιλήσει ένας διακεκριμένος, ένας πραγματικά κορυφαίος ιστορικός, ένας λόγιος που αφιέρωσε μεγάλο μέρος της ζωής του στην προσπάθεια να κατανοήσει και να εξηγήσει διεθνώς τη διαδρομή του Ελληνισμού —από τη βυζαντινή και νεότερη ελληνική γραμματεία, τον Σεφέρη και τον Καζαντζάκη, μέχρι τον Λόρδο Βύρωνα, την Ελληνική Επανάσταση, τη διαμόρφωση του σύγχρονου Ελληνικού κράτους και, πλέον, τη μεγάλη ιστορική περιπέτεια της Ευρώπης. Ένας Βρετανός, αυθεντικά φιλέλληνας, που επέλεξε να κοιτάξει την Ελλάδα όχι ως ένα ένδοξο αλλά ακίνητο απομεινάρι της αρχαιότητας, αλλά ως μια ζωντανή ιστορική συνέχεια.

Ο τίτλος της ομιλίας του γεφυρώνει αιώνες: «Από τον Άγιο Δημήτριο στο ΟΧΙ του Μεταξά». Είναι μια αναζήτηση των νημάτων που συνδέουν την πίστη, την ταυτότητα, την εθνική αυτογνωσία και την ελευθερία μέσα στις μεγάλες αλλαγές της Ιστορίας. Και είμαι βέβαιος ότι θα μας γοητεύσει όλες και όλους, θα προκαλέσει όμως και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του φιλίστορα Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας που μας κάνει την υπέρτατη πολιτειακή τιμή να είναι εδώ μαζί μας.

Εξοχότατε κύριε Πρόεδρε, η παρουσία σας και φέτος περιποιεί ιδιαίτερη τιμή στο Πανεπιστήμιο μας. Μας ενδυναμώνει.

Μας προτρέπει να γνωρίσουμε την Ιστορία μας χωρίς να εγκλωβιζόμαστε σε αυτήν. Να υπερασπιζόμαστε την ταυτότητα μας χωρίς να φοβόμαστε τον ανοιχτό διάλογο με τον υπόλοιπο κόσμο. Να αντλούμε αυτοπεποίθηση από το παρελθόν, αλλά να κρινόμαστε από όσα δημιουργούμε για το μέλλον.

Ελπίζω, κύριε Πρόεδρε, ότι συναντώ τη σκέψη σας καθώς τώρα απευθύνομαι στους νέους μας. Αγαπητές φοιτήτριες και αγαπητοί φοιτητές, Κάθε γενιά συναντά κάποια στιγμή τα δικά της μεγάλα ερωτήματα. Και τότε καλείται να επιλέξει. Σε τι θα πει όχι. Αλλά και σε τι θα πει ναι. Ναι στην ελευθερία. Ναι στη δημοκρατία. Ναι στη γνώση απέναντι στην άγνοια. Ναι στη δημιουργία απέναντι στην παραίτηση. Ναι στην αλήθεια απέναντι στην παραπληροφόρηση.

Η 26η Οκτωβρίου δε σας ζητά να ζήσετε κοιτάζοντας προς τα πίσω. Σας ζητά να γνωρίζετε από πού έρχεστε, για να μπορείτε ελεύθερα να αποφασίσετε πού θέλετε να πάτε. Να δημιουργήσετε όσα εμείς δε μπορέσαμε. Και να παραδώσετε κάποτε στους επόμενους μια Ελλάδα καλύτερη από αυτήν που παραλάβατε. Αυτό είναι το δώρο της ελευθερίας. Και αυτή είναι η ευθύνη της.

Στην αρχή του δεύτερου αιώνα της ζωής του, αυτή θέλω να είναι και η δέσμευση του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου. Να θυμάται, να γνωρίζει, να αμφισβητεί, να δημιουργεί και να παραδίδει σε κάθε νέα γενιά όχι έτοιμες απαντήσεις, αλλά τα θεμελιώδη συστατικά της ελευθερίας: τη γνώση, την ισχύ και την έφεση στην τολμηρή πράξη.

Χρόνια πολλά στη Θεσσαλονίκη. Χρόνια πολλά στην Ελλάδα.

Σας ευχαριστώ.